

ПА'М'ЯТІ УЖГОРОДСЬКОГО БІОЛОГА ОЛЬГИ СТАНІСЛАВІВНИ СИДОР

2 квітня 2010 року, на сімдесят другому році життя, перестало битися серце великої патріотки України, талановитого педагога і науковця, кандидата біологічних наук, доцента кафедри ботаніки біологічного факультету Ужгородського національного університету Ольги Станіславівни Сидор. Передчасно пішла з життя ще повна енергією жити і творити, знана не тільки в Україні, але й за її межами фахівець в галузі вірусології і фітопатології.

Ольга Станіславівна народилася 27 серпня 1938 року в місті Свалява на Закарпатті. У 1955 році з медаллю закінчила Ужгородську середню школу №2 і одразу ж поступила на біологічний факультет Ужгородського державного університету, який успішно закінчила в 1960 році. Як молодий кваліфікований фахівець у галузі фізіології рослин, Ольга Станіславівна розпочала трудову діяльність на Ужгородщині учителем біології та хімії Киблярської середньої школи. Із червня 1961 до грудня 1962 року працювала біохіміком клінічної лабораторії Закарпатської обласної клінічної лікарні в місті Ужгороді, а наступні два роки – молодшим науковим співробітником Ужгородського науково-дослідного Інституту епідеміології, мікробіології та гігієни. У листопаді 1964 року вона поступає в аспірантуру при відділі вірусів рослин Інституту мікробіології і вірусології ім. Д.К. Заболотного АН УРСР в місті Києві, яку в 1967 р. завершила успішною підготовкою кандидатської дисертації.

Ольга Станіславівна згадувала, що в період навчання в університеті та, особливо, в аспірантурі, за свої ідейні погляди та переконання вона постійно перебувала під пильним наглядом недрімаючого ока спецслужб. І тільки попередження чесних людей, зокрема тодішнього директора Інституту мікробіології та вірусології ім. Д.К. Заболотного АН України С.М. Московця, врятували її від серйозних неприємностей...

Як талановитого та перспективного науковця, О.С. Сидор після закінчення аспірантури залишають працювати в Інституті мікробіології та вірусології АН УРСР на посаді молодшого наукового співробітника. 6 березня 1969 р. вона успішно захистила дисертацію на тему "Амінокислотний склад білка Х-вірусу картоплі і уражених ним рослин в процесі розвитку вірусної інфекції" на здобуття вченого ступеня кандидата біологічних наук.

З вересня 1969 року, у зв'язку із сімейними обставинами, О.С. Сидор переходить на роботу в Ужгородський державний університет. Спочатку вона працює асистентом кафедр ботаніки з довантаженням її годинами по кафедрі фізіології рослин і дарвінізму. У квітні 1970 року її за конкурсом обирають на посаду асистента кафедри ботаніки біологічного факультету, а з березня 1971 року – старшого викладача кафедри ботаніки. Ще через рік Ольга Станіславівна стає доцентом цієї ж кафедри і на цій посаді працює аж до виходу у серпні 1999 року на пенсію.

Впродовж усього періоду науково-педагогічної діяльності на біологічному факультеті УжДУ, О.С. Сидор проявила себе як талановитий педагог-вихователь молоді, науковець і активний учасник громадського життя колективу. Впродовж десятків років вона підтримувала неформальні людські, педагогічні і наукові зв'язки зі своїми колишніми студентами, випускниками факультету, консультувала їх з різних питань, читала лекції для слухачів Інституту підвищення кваліфікації вчителів при обласному Управлінні освіти і науки. Її й досі пам'ятають як одного з кращих академнаставників та організаторів культмасової роботи студентів на факультеті. Завжди коректна, доброзичлива до студентів та до колег – такою вона залишилася в пам'яті своїх вихованців та членів колективу. О.С. Сидор виключно відповідально ставилася до якісного виконання навчально-методичних завдань, громадських доручень, наукової роботи. Її

настановою тим, хто готував до публікації результати своїх наукових досліджень, була порада бути відповідальним, писати те, в чому ти переконаний і так, щоб ніколи тобі не було за це соромно.

О.С. Сидор розробила авторські курси та забезпечувала читання загальних лекційних курсів: "Нижчі рослини", "Анатомія і морфологія рослин", "Рослиництво" та спецкурсів: "Фітопатологія", "Походження культурних рослин", "Хімія білків і нуклеїнових кислот", "Основи землеробства", керувала навчальною та педагогічною практикою студентів. Вона на факультеті була ініціатором читання курсів "Загальна екологія" та "Екологія рослин", активно пропагувала досягнення в цій сфері світової науки, виступала за відродження пам'яті і використання досягнень вітчизняних науковців. В площині викладацької діяльності Ольга Станіславівна проявила себе з найкращої сторони і у методичній роботі, підготувала та опублікувала: Методичні вказівки до курсу "Морфологія рослин" (1981 р.), Методичні рекомендації до учбово-польової практики з ботаніки" (1996 р.), Методичні рекомендації для проведення практичних і лабораторних робіт з курсу "Рослиництво" (1998 р.), Методичні вказівки до лабораторних робіт з курсу "Нижчі рослини".

Наукова діяльність О.С. Сидор охоплювала широкий спектр досліджуваних проблем: вивчення біологічних, хімічних і фізичних особливостей вірусу картоплі, вивчення збудників вірусних і грибних захворювань сільськогосподарських та лісових культур, вітамінного складу окремих видів дикорослих рослин Закарпаття. Науково-педагогічну діяльність О.С. Сидор успішно поєднувала з виконанням господарських тематик, працювала над розробкою та освоєнням ефективних технологій виробництва, готувала практичні рекомендації щодо використання їх результатів у народному господарстві, була співавтором розробки патентів безалкогольних напоїв і фіточаїв на базі природних рослинних ресурсів Закарпаття. Спільно із фахівцями Інституту землеробства і тваринництва західних районів України вона брала участь у розробці методів вирощування їстівних грибів у штучних умовах. Разом із відомим українським мікологом і фітопатологом С.В. Шевченком та ужгородським мікологом П.С. Ловасом нею були закладені експериментальні ділянки для культивування гливи в околицях м. Свалява. Як досвідчений фахівець в галузі вірусології рослин, Ольга Станіславівна залучалась до фітопатологічних обстежень сільськогосподарських та лісових культур в господарствах Закарпатської області. За результатами науково-дослідної роботи нею опубліковано понад 50 наукових статей, тез та повідомлень. А за розробку безалкогольного напою "Закарпатський" О.С. Сидор разом із В.І. Комендаром, М.Ю. Лучкевич та В.І. Сабадошом у 1992 році отримала патент.

Перебуваючи на пенсії, вона продовжувала підтримувати творчі зв'язки з колективами кафедр біологічного факультету, з науковими установами, зі своїми вихованцями – випускниками біологічного

факультету, надаючи їм методичні та наукові консультації, брала участь у наукових конференціях. Науковий і педагогічний спадок О.С. Сидор продовжує жити в роботах багатьох її вихованців як в Україні, так і за її межами. Життєрадісною, енергійною, комунікабельною вона залишалась практично до кінця. Працювала, допомагала, переживала... У нашій пам'яті Ольга Станіславівна продовжує залишатися завжди усміхненою, доброзичливою, душевною та щирою викладачкою, колегою, другом.

Список окремих публікацій О.С. Сидор:

Сабов В. А., Сидор О. С. Характеристика вітамінного питання в одном из детских коллективов в г. Ужгороде // Материалы 15-й научной сессии Ин-та питания АМН СССР. – 1964.

Сабов В. А., Сидор О. С. Деякі сторони вітамінного обміну у здорових людей у зв'язку з їх харчуванням // Тези доповідей VII з'їзду Українського фізіологічного товариства. – 1964.

Шелудько Ю. М., Сидор О. С. Особливості амінокислотного складу білка рослин, уражених Х-вірусом картоплі // Мікробіологічний журнал, 1967. – №29, вип. 4.

Шелудько Ю. М., Сидор О. С. Амінокислотний склад білків трьох штамів Х-вірусу картоплі // Мікробіологічний журнал, 1968. – №30, вип. 5.

Московец С. Н., Шелудько Ю. М., Сидор О. С. Изучение биологических, химических и физических свойств вирусов растений и условий их репродукции // Реферативная информация о законченных научно-исследовательских работах Института микробиологии и вирусологии АН УССР в 1967 году. – 1968.

Сидор О. С. Деякі особливості хімічної структури білків рослинних вірусів (огляд літератури) // Мікробіологічний журнал, 1969.

Чернухина Л. А., Сидор О. С. N и C-концевые аминокислоты белковых субъединиц трех штаммов Х-вируса картофеля // Доклады АН УССР, 1969.

Чернухина Л. А., Сидор О. С. N и C-концевые аминокислоты трех штаммов Х-вируса картофеля различной вирулентности // Материалы II-го Всесоюзного биохимического съезда. – Ташкент, 1969.

Чернухина Л. А., Сидор О. С. Аминокислотный состав и C- и N- концевые аминокислоты белковых субъединиц трех штаммов Х-вируса картофеля // Материалы VI Всесоюзного совещания по вирусным болезням растений. – Киев, 1971.

Сидор О. С. Особенности витаминного состава растений из различных эколого-климатических зон // Тезисы докладов VI съезда УБО. – Донецк, 1975.

Сидор О. С., Сабов В. А., Бунтовская С. И. Профилактика вирусных болезней декоративных растений в условиях Закарпатья // Тезисы докладов VI съезда УБО. – Донецк, 1975.

Сидор О. С., Сабов В. А. Ранне-весенние растения – источники витаминов лесных биоценозов // Вопросы питания. – К., 1979.

Комендар В. И., Сидор О. С. Рецензия на книгу А. Златника "Основы экологии" // Экология. – Свердловск, 1981.

Комендар В. И., Сидор О. С. Нектаропроизводительность растений горнолугового пояса // Тезисы докладов VII съезда УБО. – Киев, 1981.

Сидор О. С., Сабов В. А. Витамины шиповников Закарпаття // Тезисы докладов VII съезда УБО. – Киев, 1981.

Комендар В. И., Сидор О. С. Облік засміченості полів бур'янами методом картування // Довідник Закарпатського управління сільського господарства. – Ужгород, 1981.

Сидор О. С. Вірусні хвороби рослин // Угорський календар. – Ужгород, 1981.

Сидор О. С., Сабов В. А. Содержание витаминов в дикорастущей флоре Закарпаття // Экология. – Киев, 1981.

Сидор О. С. Вітаміни в природній флорі Закарпаття // Природа. – Ужгород, 1984. – С. 53–58.

Сидор О. С. Пути повышения нектаропродуктивности естественных лугов Закарпаття // Природа. – Ужгород, 1984. – С. 72–76.

Сидор О. С. Нектаропродуктивність різноманітних лучних ценозів Закарпаття // Рослинні і тваринні ресурси Карпат. Ужгород, 1984. – С. 15–25.

Комендар В. И., Сидор О. С., Манзюк А. И. Пути повышения нектаропродуктивности естественных лугов горного лесного пояса Закарпаття // Рекомендации по выполнению Продовольственной программы СССР в Закарпатской области. – Ужгород, 1984. – С. 85–88.

Шевченко С. В., Сидор О. С., Ловас П. С. К изучению заболеланий некоторых древесных пород в условиях Закарпатской низменности // Тезисы докладов. Фитонциды. Бактериальные болезни растений. Часть 2. – Ужгород, 1985. – С. 104–106.

Сидор О. С., Ловас П. С. Повышение устойчивости дубов Закарпаття к грибным болезням // "Охрана лесных экосистем", Республиканская научно-техническая конференция. – Львов, 1986.

Сидор О. С., Балог Й. С., Янцо Е. Я., Олексик Т. Ф., Пикула О. И. О необходимости рекультивации рудного поля на Закарпатье // Тезисы докладов областной научно-технической конференции "Наука – производству". – Ужгород, 1988. – С. 0–62.

Ловас П. С., Сидор О. С. Дереворазрушающий съедобный гриб *Flammulina velutipes* (Fr.) Karst. В лиственных лесах Закарпаття и возможность его культивирования // Тезисы докладов областной научно-технической конференции "Наука – производству". – Ужгород, 1988. – С. 62–63.

Ловас П. С., Сидор О. С. Грибные болезни бука на Закарпатье // Вопросы охраны и рационального использования, растительного и животного мира Украинских Карпат. – Ужгород, 1988.

Ловас П. С., Сидор О. С. Мікологічні і фітопатологічні дослідження на Закарпатті // в кн.: "Розвиток лісового господарства в Західних областях УРСР за роки Радянської влади". Т. III. – Львів, 1989. – С. 32–33.

Бедей М. І., Сидор О. С. До біоморфології образків болотних на Закарпатті // Тези доповідей VIII з'їзду УБТ. – Дніпропетровськ, 1992.

Сидор О. С., Ловас П. С., Папп А. Ф. Глива на Закарпатті // Науковий вісник УжДУ. Серія Біологія №1. – Ужгород, 1994. – С. 38–40.

Сабов В. А., Сидор О. С., Цюсько О. В. Біофлавоноїди лікарських рослин Закарпаття // Тези доповідей 48-ї наукової конференції, серія біологічна. – Ужгород, 1994. – С. 48–49.

Сидор О. С. Біофлавоноїди у флорі Закарпаття // Науковий вісник УжДУ. Серія Біологія №2. – Ужгород, 1995. – С. 52–54.

Ловас П. С., Сидор О. С. Зараженість видів роду *Quercus* L. борошністою россою // Науковий вісник УжДУ. Серія Біологія № 3. – Ужгород, 1996. – С. 38–39.

Сидор О. С. Антибактеріальні властивості біофлавоноїдів // Науковий вісник УжДУ. Серія Біологія № 3. – Ужгород, 1996. – С. 91–92.

Ловас П. С., Сидор О. С., Шевченко С. В. Вирощування гливи звичайної інтенсивним способом // Науковий вісник УжДУ. Серія Біологія № 4. – Ужгород, 1997. – С. 99–101.

Sidor O. S. Perspective Groups of Plant Contain Flavonoids in Conditim in Transcarpathia // Матеріали міжнародного регіонального семінару "Охорона довкілля". – Ужгород, 1997. – С. 161–164.

Петрус Ю. Ю., Вайда П. В., Сидор О. С. Вплив різних доз опромінення на онтогенетичні та морфологічні параметри у *Vicia faba* L. // Науковий вісник Тернопільського університету. Серія Біологія, вип. 1 (4). – Тернопіль, 1997. – С. 40–42.

Комендар В., Сабодош В., Сидор О. Виробляти безалкогольні напої з власної сировини – економічно вигідно // Матеріали науково-практичної конференції: Економіка Закарпаття сьогодні і завтра: шляхи виходу з кризи. – Ужгород: Патент, 1997. – С. 123.

Ловас П. С., Сидор О. С. Зупинити усихання дубових рівнинних лісів Закарпаття // Матеріали науково-практичної конференції: Економіка Закарпаття сьогодні і завтра: шляхи виходу з кризи. – Ужгород: Патент, 1997. – С. 349.

Сидор О. С., Ловас П. С. Грибні хвороби листків *Fraginus excelsior* L. в рівнинних лісах Закарпатської області // Науковий вісник УжДУ. Серія Біологія № 5. – Ужгород, 1998. – С. 65–66.

Ловас П. С., Сидор О. С. Гриби деревно-чагарникових порід Ботанічного саду УжДУ // Науковий вісник УжДУ. Серія Біологія № 6. – Ужгород, 1999. – С. 37–41.

В. Г. Рошко,

к. б. н., завідувач кафедри ентомології та збереження біорізноманіття біологічного факультету УжНУ

О. Б. Колесник,

к. б. н., завідувач кафедри ботаніки біологічного факультету УжНУ